

Keravan Kotiseutupolku

Opas omatoimiselle aikamatkalle

Oppaan kohdealueet - sisältö

A. Keravan kartanolla

B. Heikkilänmäki-Lapilänmäki

C. Asema ja Auringonmäki sydämenä

D. Valtatien – Kauppakaaren varrella

E. Alikerava – savea ja teollisuuden syntyä

Kohdealueiden kuvanumerot viittaavat karttapaikkoihin.

Etukannen kansikuva: Keravan asema, Margit Lindholm, Elido

Kansien graafinen suunnittelu Sari Rinne

Kotiseutupolulla Kerava tutuksi

Kotiseutupolkuun on koottu alueittain kiinnostavia kohteita, joihin on helppo tutustua myös omatoimisilla retkillä.

Historiasta löytyvät keravalaistenkin juuret. Keravan alueen erämaat ovat olleet hämäläisten nautinta-alueita. Asuttaminen alkoi keskiajalla Hämeestä. Porvoon suunnasta eteni Ruotsista lähtenyt asutus sisämaahan päin. Rajakiistat olivat väistämättömiä ja niitä puitiin käräjillä. Sana kära, josta tuli suomalaistettu mukaelma käräjät, on vanhaa skandinaavikieltä. Uusin tutkimus selittääkin Keravan nimen juontuvan riitamaiden ratkomisesta käräjillä, josta sanasta voittanut osapuoli hämäläiset alkoivat käyttää nimeä Kerava 'käräjämaa'.

Keravan talot jakautuivat jo varhain kahteen kylään. Tuusulan pitäjän Yli-Kerava oli pohjoisessa pinta-alaltaan pienempi, noin kolmannes, ja suurempi osa etelässä oli Ali-Kerava. Ruotsin kieli säilytti asemansa satoja vuosia hallintokielenä vielä Sipoon Kaukjärven neljänneskunnasta vuonna 1643 syntyneessä emäpitäjä Tuusulasakin.

Autonomian aikana merkittävin kehitysaskel oli Helsinki-Hämeenlinna rautatien valmistuminen 1862. Keravasta kehittyi asemakylä ja Suomen itsenäistyttyä Keravasta tuli vuonna 1924 itsenäinen kaupala, vuodesta 1970 Keravan kaupunki.

A. Keravan kartanolla

Talot ovat olleet vuosisatojen ajan kylän elämän keskuksia ja niissä tuotettiin lähes kaikki elämän edellytykset. Kukin osallistui talon töihin voimiensa ja kykyjensä mukaan ja oli samalla osa suku- ja kyläyhteisöä. Aviopuolisot löytyivät yleensä lähitaloista, sukusiteet vahvistivat kyläyhteisöä. Alituiset sodat ja köyhyys vaativat veronsa ja niittivät kuolemaa. Suuri syntyvyys hädin tuskin säilytti Tuusulan väkiluvun 1600-1700 luvuilla keskimäärin 1000 hengessä, kun se nyt on yli satakertainen. Elämä oli jatkuvaa taistelua hengissä pysymiseksi.

Vuoden 1757 Ruotsin valtiopäivien jälkeen aloitettiin isojako. Siinä yhdistettiin talojen sarkajakoisia peltoalueita isommiksi lohkoiksi, viljely tehostui ja yhteismetsät jaettiin taloille.

Yli-Keravan talot olivat suuruusjärjestyksessä: Humleberg (Keravan kartano) RN:o 2 , Postlar (Mattila) RN:o 1, Heikkilä RN:o 4, Labbila (Lapilan kartano) RN:o 2 ja Skogster RN:o 3.

Näiden kantatalojen maat ovat nähtävissä vielä peruskartan rekisterinumeroissa. Jokainen keravalainen voi

myös tutkia oman kiinteistönumeronsa avulla minkä talon mailla asuu.

1. Humlebergin historia
ulottuu keskiaikaan ja Keravan alueen ensimmäinen uudisraivaaja saapui Humlebergin tienoille. Vanhimmat tiedot asumisesta ja elämisestä tällä mäellä ovat 1580-luvulta. 1640-luvulta lähtien Keravan jokilaaksoa hallitsi Keravan kartano, jonka luutnantti Fredrik Joakiminpoika Berendes perusti yhdistämällä veronmaksukyvyttömiä talonpoikaistaloja kantatilaansa. Venäläiset polttivat kartanon isonvihan aikana. Humlebergistä on kolmannes erotettu Labbilaksi n. 1720. Tila vaihtoi varsin usein omistajaansa, kunnes 1700-luvulla helsinkiläinen kauppaneuvos Johan Sederholm osti tilan huutokaupasta. Hän korjautti ja kunnosti tilan uuteen uljauteensa ja myi tilan venäläisen aatelissuvun ritari Karl Otto Nassokinille sillä ehdolla, että sai uittaa tukkeja runsasvetisessä Keravanjoessa. Tämän suvun hallussa kartano oli 50 vuotta, kunnes avioliiton kautta omistajasuvuksi tuli Jaekellit.

Nykyinen päärakennus on peräisin Jaekellien ajalta ja se on rakennettu autonomian alussa. Keravan kartanon (Humleberg) päärakennuksen julkisivufasadi on 1950-luvulta.

Kuva Keravan museo.

Viimeinen Jaekell, neiti Olivia, oli väsynyt kartanon hoitoon ja myi 1919 kartanon ystävälleen nimismies Ludvig Moringille. Moring ryhtyi päätoimiseksi viljelijäksi ja kartano nousi taas kukoistukseen. Moring kunnosti kartanon päärakennuksen 1928 ja tässä asussa kartano tuli maakaupan yhteydessä Keravan kaupungin haltuun vuonna 1991, jonka jälkeen sitä ryhdyttiin kunnostamaan kesäisten kulttuuritapahtumien pitopaikaksi.

Kartanon puistoon on perustettu vuonna 1998 Merikallion lintupuisto. Se on kunnianosoitus tunnetun ornitologin ja koulumiehen Einari Merikallion työn muistamiseksi. Einari Merikallio oli

Keravan Yhteiskoulun opettaja.

2. Postlar oli alkuaan ratsutila ja kruunun virkatalo, jonka puolikas tunnetaan Mattilana. Postlar on jaettu 1736 kahden yhtiömiehen kesken Postlariksi ja Mattilaksi. Virkataloa viljelivät vuokramiehet eli lampuotit. Valtio otti tilan haltuunsa 1920-luvulla ja perusti Keravan vankilan, silloisen Nuorisovankilan, entisen Koivulan kasvatustaloksen.

Vankilan päärakennus on arkkitehtonisesti näyttävä. Se on Keravan ensimmäinen kivirakennus 1890-luvulta. Kuva vuodelta 1927, vankilan aitaa tehdään.

Keravan museo.

Sibeliukset asuivat Mattilan talossa vuosina 1899 – 1902. Tänä aikana perheen Kirsti Kuopus menehtyi lavantautiin, mutta useita merkittäviä teoksia syntyi, kuten Toinen sinfonia ja Finlandia. Perhe

vietti paljon aikaa ulkomailla, mutta Mattila oli kuitenkin tukikohta ja koti.

Täältä tehtiin retkiä tulevan kodin ja Tuusulanjärven taiteilijayhteisön maisemiin. Taiteilijayhteisöstä tehtiin sittemmin retkiä myös Yli-Keravan Haukkavuorelle. Keravanjoen varteen sijoittuva Haukkavuori on Keravan edustavin luontokohde.

Mattilan pihapiirissä olevaa luhtiaittaa sanotaan Sibeliuksen aitaksi, jossa säveltäjä asui kesäisin.

Kuva 2018 Heikki Simola

3. Keravanjoen kivisilta

Kaukjärveläiset kulkivat saatoja vuosia sitten Keravanjoen yli Sipoon kirkolle. Toki tuusulalaiset vuoden 1643 Sipoon irtautumisen jälkeenkin käyttivät tieyhteyttä aina Porvooseen asti. Puusillanyläpito oli jäänyt kiivaan riidan päätteeksi sipoolaisten huoleksi. Rautatieyhteydet helpottivat sipoolaisten kulkua ja

senaatti vapautti heidät sillasta ja määräsi sen Tuusulan kunnalle 1895. Tuusulalaiset päättivät päästä alituisista puusillan korjauksista ja rakennuttivat 1900-luvun alussa komean yksiaukkoisen holvatusen kivisillan. Sen rakensi keravalainen kivenhakkaaja Verlander.

Silta on nykyään kaunis muistomerkki menneestä Keravasta ja sillan kuva on myös Kerava-seuran tunnuksena. Kuva 1980 Antero Aaltonen/Keravan museo

Sillan kaiteilla on mielenkiintoinen historia. Ne ovat Talman kalkkikaivoksen kapeariteisen radan rataaksoja. Niin sanotulla rilliradalla hevoset vetivät kalkkikivi-kuormat Talman pysäkillä. Kaivoksesta kuljetettiin parikymmentä vuotta raaka-ainetta Saviolle vuonna 1869 perustettuun Suomen ensimmäiseen kalkkikaivokseen.

mäiseen sementtitehtaan, aluksi hevosilla ja Porvoon radan valmistuttua 1870-luvulla junalla.

4. Viikalanmäki oli talvisodan aikana Keravan rautatieristeystä suojaavan ilmatorjuntajaoksen taisteluasema, joka suojasi Keravaa uhkaavilta pommituksilta. Pommitus toteutui 3.2.1940.

Kaksikymmentäkolme neuvostoliittolaista Tsaika-hävittäjää lähti Viron Kloogan tukikohdasta. Koneessa oli neljä 7,62 mm ShKAS-konekivääriä tahditettuna rungossa, näille yhteensä jopa 5 000 patruunaa sekä siivissä ripustimet yhteensä 150 kg:n pommikuormalle.

Kuva Teo Pelho.

Keravan kartanon Gundel Saarnio (s. Moring 1921) muisteli pommitusta talvella 2018: - *Kartanon väki oli pommituksen aikana suojautuneena kartanomäen poh-*

joisosassa sijaitsevissa perunakuopissa. Lentokoneiden moottorien ääni ja nakuttava tulitusääni sekoittuivat toisiinsa.

Pommituksen alkaessa hän oli kartanon portilla, saapumassa kotiin suojeluskuntatalolta, jossa oli ollut auttamassa muonituksessa. Viholliskone oli lentänyt hyvin matalalla (ohjaaja erottui koneessa) tulittaen tallin pihaa, jossa heidän työntekijänsä oli ollut hevosta valjastamassa.

Ilmatorjunta tulitti vimmastusti, mutta 23 viholliskonetta aiheuttivat 15 minuutin karusellissa seuraavaa tuhoa: Keskuskoulun kattoon reikiä, kaikki ikkunalasit rikki, Svenskin ja Matkustajakoti Otavan pihalle vaurioita, junavaunu ja rata vaurioituivat, kaksi henkilöä haavoittui.

Keravan kartanon ympäristöön rakentuu vuonna 2024 asuntomessut. Maansiirtoissa löytynee todisteita myös sota-ajasta ja Keravan muinaislöytöjä.

Skogster oli neljäs Yli-Keravan maakirjatalo idässä, nykyisessä Kaskelassa. Skogsterin mahtitalo jakautui veljesten kesken 1791, joista tunnetuimman tilakeskus tunnetaan nyt Paasikiven nuorisokylänä.

B. Heikkilänmäki – Lapilanmäki

5. Heikkilä on Yli-Keravan vanha 190 ha maakirjatalo RN:o 4. Se on jakautunut 1700-luvun lopulla samassa pihapiirissä olleisiin Ali- ja Yli-Heikkilän taloihin. Ali-Heikkilä on pihapiiristä purettu, Yli-Heikkilä on nyt museona. Heikkilän kotiseutumuseon idea on maisteri Sirkka-Liisa Havukaisen, joka sai taivuteltua ihmisiä hankkeen puolelle. Martti Saaristolla oli iso rooli esineiden jamuistitiedon kerääjänä.

Yli-Heikkilän vävy Emanuel Löfberg vaihtoi räätälimestarin ammatista liikemieheksi. "Ukko Löfberg" perusti radan varteen asemaa vastapäätä vuonna 1904 myllyn ja sahan. Höyryvoimalla tuotettiin myös sähköä. Heikkilä sai Keravalla ensimmäisenä sähkövalot. Tästä syntyi vuosikymmenten saatossa Keravan Puuteollisuus Oy. Kaupunki osti alueen 70-luvulla ja se on nyt kerrostaloalue. Heikkilänmäen ja radan välissä oli myös Keravan Pumppu-Armatuuritehdas, joka tunnettiin toiminnan loppussa Makona. Rautavali-mossa tehtiin vesijohtotarpeita ja työkaluja.

Nykyisin tehtaan paikalta kuljetaan Heikkilänmäen Hätäkeskuslaitoksen luolaan.

Keravan Puuteollisuus Oy:n tehdasalue vuonna 1950 Asemansillalta nähtynä. Kuva 1950 Veijo Laine/Keravan museo.

Heikkilän kotiseutumuseo sijaitsee vehreällä noin hehtaarin suuruisella tontilla, jossa on vuoden 1955 museon perustamisen puuhamiehen Martti Saariston puisto.

Kotiseutumuseoon kuuluu Heikkilän maakirjatalon 1700-luvun lopulta peräisin oleva museoitu päärakennus sekä puolentoista kymmentä muuta maatilan pihapiirin rakennusta.

Museon päärakennus, muonamiehen mökki, renkitupa ja luhtiaitta ovat alkupe räisiä rakennuksia, muut museoalueen rakennukset on siirretty paikalle myöhemmin.

Lääkintäkenraalimajuri ja kotiseutumies Väinö Lindén pitää juhlapuhetta Keravan kotiseutujuhlassa vuonna 1962. Kuva Väinö Kerminen/Keravan museo

Heikkilän kotiseutumuseon päärakennuksen interiörinäyttely kertoo varakkaan talonpoikaistalon elämästä Keravalla 1800-luvun puolivälistä 1930-luvun alkuvuosiin saakka. Huoneiden sisustukset mallintavat eri aikakausia. Näyttelyn ohella päärakennuksessa on esillä Heikkilän historiaa viidellä vuosisadalla -näyttely, joka valottaa hyvin Heikkilän värikästä suku-, tila- ja asutushistoriaa, kertoen myös tilan museoimisen vaiheista. Heikkilän museoitu tilakeskus on luonteeltaan keravalaisen paikallishistorian tiivistymä, jonka vaiheet liittyvät niin agraariin kuin teollistuvaankin Keravaan.

6. Keravan pappila

Pääkaupunkilaisrouva Ida Lemberg rakennutti 1880-luvulla hienon huvilan -"Solbackenin" maaseudun rauhaan. Sibeliuksen halusi sävellysrauhaa ja hän oli vuokralalla omistaja Mimmi Lundgrenillä kevään 1899. Huvila tunnettiin sittemmin kunnallälääkäri Waenerbergin huvilana, joka ostettiin Tuusulan kappalaisen pappilaksi 1923. Kirjailija ja kirkkoherra Arvi Järventausta (Rippi) oli ensimmäinen asukas. Hän oli suuri Eino Leinon (Muste) ystävä ja huolenpitäjä yhdessä henkilöilääkäri Väinö Lindénin (Myrkkö) kanssa.

Vanha pappila on nyt nuorisotalo, jonka seinässä ovat Sibeliuksen ja Järventauksen laatat. Kuva on Sampolankadulta vuodelta 1998 Matti Karttunen/Keravan museo.

Sankarihautausmaa sekä vuonna 1939 pystytetty 1918 Keravan taistelussa kaatuneiden valkoisten muistomerkki ovat vanhalla pappilan tontilla.

Kirkonmäellä sijaitsevan Keravan sotiemme 1939-1945 sankarihautausmaan perustamisen historia on erikoinen. Sijoituspaikka on alue, jossa on vuoden 1918-sodan Keravan taistelussa 31.1.1918 tai Vapausso-dassa kaatuneille tai teloitetuille, yhteensä 18 valkoisille omistettu graniittinen Pro Patria- muistomerkki. Päätös sankarihautausmaan sijoittamisesta tehtiin Keravan kauppalanvaltuustossa Talvisodan aikana 22.1.1940 ”voimakkaan yksimielisyyden ja yhteenkuuluvaisuuden ilmapiiirissä”.

Sankarihautoissa lepää vain 12 kaatunutta. Keravalaisia sankarivainajia on las-kettu olevan 96. Pääosa on haudattu Tuusulaan.

7. Talltorp oli luutnantti Seli-nin v. 1886 rakentama täysihoitola. Suojeluskunnan päällikkönä toiminut apteek-kari Lindström osti talon 1918-19 vaiheilla. Hän yritti sijoittaa taloon sekä esikun-nan että alkavan oppikoulun. Siitä tuli suojeluskuntatalo 1920-luvulla. Sodan jälkeen rakennus oli sotilaspiiritalon vuoteen 1958, jonka jälkeen seurakunta sai ostaa kiinteis-tön puolustusvoimilta. Kir-kolle löytyi paikka ja nyt Esi-kuntamäki tai Palokunnan-mäki tunnetaan puhekielessä Kirkonmäkenä.

Suojeluskuntatalo ja sotilaspiirin esikunta Lapilanmäen rinteessä 1950-luvun alun ulkoasussaan. Kuva Keravan museo.

Suojeluskunnan urheilukenttä oli talon eteläpuolen pellolla ja se oli pesäpallon SM-hopeaa vuonna 1937 voittaneen KooPeen kotikenttä. Niilo Tarvajärvi on varmasti seuran tunnetuin pelaaja, silloin Tuusulan Lahelan Tuhkalan talon poika. Keravalaiset tuntevat Toivo ”Tope” Sariolan maailman nopeimpana pesäpallolijana. Hän oli Berliinin olympialaisiin vuonna 1936 valittu juoksija.

8. Labbila (Lapilan kartano)

RN:o 2 on tavallaan Keravan kartanon osatila. Lapilanmäellä on asuttu vuosisatoja. 1600-luvulta peräisin oleva kartano on nähnyt vuosisatojen saatteessa monenlaista omistajaa: aina Lapilan Yrjöstä ja monista kapteeneista helsinkiläisiin liikemiesomistajiin. Lapilan kartanon pääosa siirtyi Kervo Tegelbruks Ab:n omistukseen vuonna 1889. Siitä syntyi Lapila-konserni. Yhtiö omisti Jussilan ja Jaakkolan talojen maita. Tiili-tehdas, kiinteistökauppa ja maatalous olivat konsernin toimialat, jota johti isännöitsijä Lapilan kartanosta. Tiili-

tehtaan toiminta päättyi sota-vuosina ja Keravan kauppala osti lopulta maat vuonna 1962. Maista oli jo myyty melkoinen osa tonteiksi.

Lapilan kartano on kaupungin edustustila, jota voi vuokrata juhliin. Kuva pihan puolelta kuvattuna 1998, Matti Karttunen/Keravan museo.

Lapilantietä kuljettiin Porvooseen. Nyt siltä erkane Paloasemantie. Se kertoo Keravan paloasemasta.

9. Paloasema sijaitsi kuitenkin Hakalantie 8 kerrostalojen paikalla vanhalla Rautatien isolla hiekkapalstalla 1911-1981. Tuusulan toripäivät pidettiin Keravan Palokunnanmäen torilla ja kauppalan torikin oli ensin täällä. Palokunta-aate saavutti Keravan 1800-luvun viimeisinä vuosina ”*Helmikuun manifestin*” venäläistämisen paineissa.

Ainoa laillinen keino kokoon-
tumiselle oli palokunta-aate:
*"Kun miehet kokoontuivat yh-
teen säännöllisissä harjoituk-
sissa, voitiin heille kuiskia
muutakin itsenäisyystunnet-
tamme herättävää ja innosta-
vaa asiaa."*

Keravan kauppalassa oli par-
haimmillaan kuusi VPK:ta.
Niiden piirissä oli laajaa har-
rastustoimintaa, oli poika-
osastoa ja urheilua. Varoja
kerättiin mm. huvitoiminnalla.

*Keravan, Savion ja Korson
vapaapalokuntien jäsenet
ryhmäkuvassa Keravan palo-
aseman edustalla helmi-
kuussa 1930. Kuva Keravan
museo.*

Hakalantie oli aikanaan
osa Helsinkiin menevää tietä.
Se kääntyi Hakalantie 13 jäl-
keen alas pellolle. Tie jatkui
etelään suojeluskunnan ur-
heilukentän laitaa ja liittyi ny-
kyiseen Inkiläntiehen ja siitä
edelleen Talmantietä nykyi-
selle Jokitielle. Hakalantien

itäosa on tehty vasta paljon
myöhemmin.

*Hakalantie 11b:n kohdalla on
kiinteistö, jonka arkkitehtuuri
erottuu "sveitsiläistyyllisenä
piparkakkutalona" ja sillä on
mystinen historia. Kuva 2010
Heikki Simola.*

10. Hakalantie 11b omista-
vat arkkitehdit Maija ja Pasi
Raevaara. Talon todellisesta
alkuperästä ei ole tietoa löy-
tynyt. Rakennus on alun pe-
rin tehty Keravan tiilitehtaan
omistaman, Lapila-nimisen til-
an 2:8 maille, joka oli 0,2419
osa Humlebergin säterirust-
hollia numero 2.

Tiilitehtaan puolesta kau-
pan on allekirjoittanut apu-
laisjohtaja, merikapteeni
Göstä Hjelt. Tehtaan isän-
nöitsijänä toimi hänen isänsä,
merikapteeni Theodor Hjelt.

Sisällissodan jälkeistä uuti-
sointia kuvaa paikallisen
Keski-Uusimaan näytelehden
21.11.1918 lainaus: "Tehtaan
isännöitsijänä oli 24 vuotta
merikapteeni Theodor Hjelt,

joka viime tammik. 27 p. kuoli sydänhalvaukseen. Apulaisjohtajana toimi hänen poikansa merikapteeni Gösta Hjelt, jonka punikit murhasivat viime tammik. 31 p.”

Suullisen perimätiedon mukaan rakennuksen olisi alun perin joku sveitsiläinen rakentanut itselleen. Ilmeistä onkin, että alkuperäinen suunnittelija on hallinnutkäyttämänsä tyylin tavalla, jota tavallinen suomalainen rakentaja tuskin olisi osannut. Matlampi laajennus on tehty nykyisen omistajan toimesta 1980-luvun alkuvuosina.

Hakalantiellä Raevaaran taloa vastapäätä on ollut lääkintäkenraalimajuri **Väinö Felix Lindénin** myös arkkitehtonisesti merkittävä ja iso talo. Sitä laajennettiin 1930-luvulta alkaen ja tien laidassa näkyy betonista aitaa ja tie puutarhan läpi mäellä olleelle talolle erottuu.

Tienlaidassa on iso sora-kuoppa rinteessä. Siinä oli kolmen auton kivistä tehty osin kolmekerroksinen vastaanotto- ja tallirakennus. Rakennus tehtiin, vaikka ei siinä vastaanottoa pidetty, eikä Lindén ollut edes automiehiä.

Lindénillä (1889- 1987) oli ollut yksityisvastaanotto Keravalla jo 20-luvulta alkaen. Eläkeaikana legendaarista vastaanottoa pidettiin kotona Hakalantiellä 70-luvulle asti. Lindén oli pidetty, joskin vähän pelätty lääkäri. Potilaiden värikkäitä kokemuksia on kirjattukin viljalti, kuten: Potilas meni kovan flunssan takia Lindénin vastaanotolle ja ääni kähisten mutisi ettei pysty puhumaan. Hänet ohjattiin eläinlääkäriin vastaanotolle. Puhetaidottomat potilaat olivat Lindénin mielestä eläinlääkäriin alaa.

11. Hakalantie 20, koti jāvastaanotto. Kuva on otettu juuri ennen purkamista vuonna 1990. Puutarhassa puun takana on MuseoMatti. Kuva Tiina Naukkarinen/Keravan museo.

MuseoMatti alias museo-amanuenssi Matti Nieminen erikoistui muinaisajan tutkimuksiin Keravalla. Perustana

ovat olleet Jaakko Sarkamon tutkimukset 1962-63, joihin vinkit saatiin jo 30-40 luvuilta. Opettaja Martti Varsta vei asiat tietokantoihin.

Arkeologit ovat kaivaneet muinaisen asutuksen jälkiä Pisinmäestä Hakalantien pään ja Ahjontien välisestä rinteestä. Alueelta on löydetty kymmenkunta liuskekärkeä ja kuoppaliettä. Aterijään-
nöksistä on löytynyt palaneita norpan, suden ja majavan luita sekä hauen ruotoja. Pisinmäen 7000-vuotta vanha asutusalue on silloista Ancy-lus-järven rantaa ja n. 44 metriä nykyistä merenpintaa korkeammalla.

12. *Kivi paljastettiin Kerava-
viikolla 1968, jolloin tutustu-
tettiin vanhoja ja uusia kera-
valaisia paikkakunnan histori-
aan.*

*Kuvassa kotiseutuneuvos
Martti Saaristo puhuu. Laa-
tassa on teksti: "Tässä rin-
teessä sijaitsi kivikautinen
asuinpaikka n. 7000 v. sit-
ten". Kuva Keravan museo.*

Sinkka on Keravan kau-
pungin taide- ja museotoimin-
nan keskus. "Sampolan kul-
takaivos" sijaitsee osoit-
teessa Kultasepänpkatu 2.

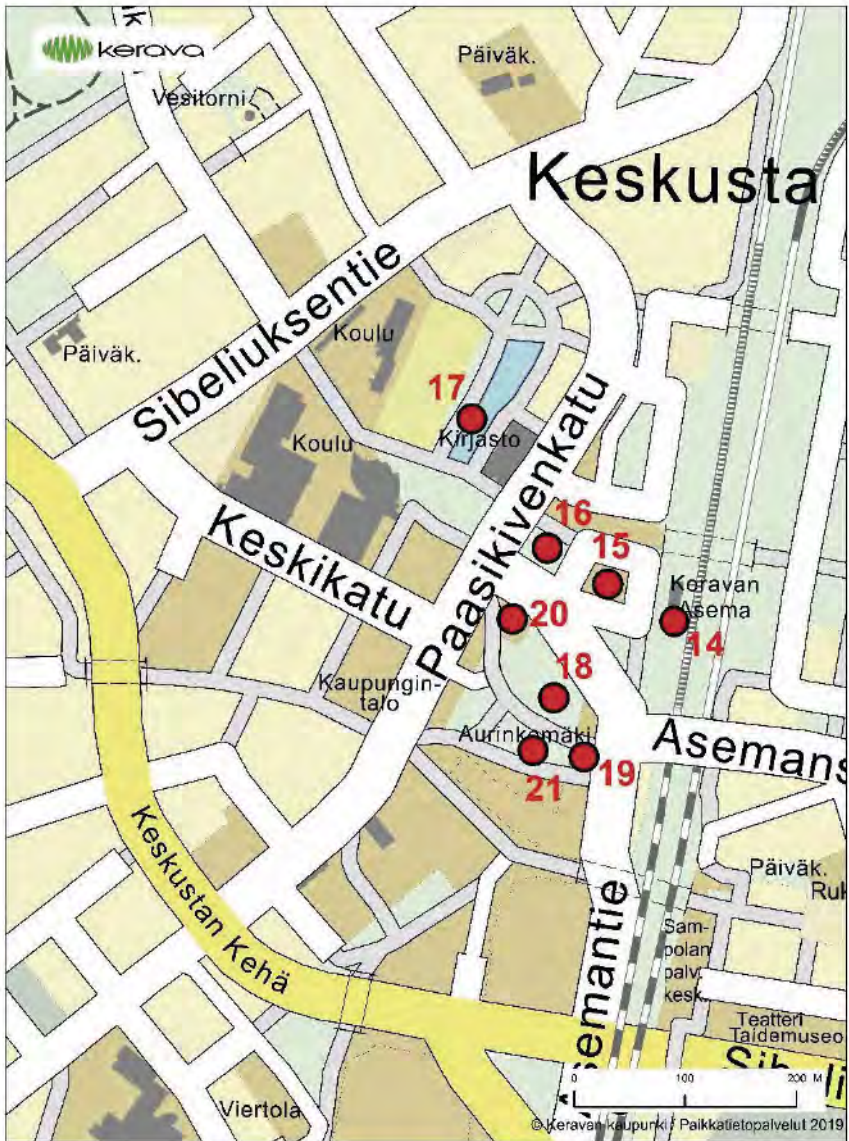
13. *Sinkka, Marco Prosch/
Keravan taidemuseo.*

Sinkka esittelee ajankoh-
taista taidetta, muotoilun his-
toriaa sekä keravalaisista men-
neisyyttä. Ohjelmistossa on
näyttelyitä, työpajoja, luen-
toja ja seminaareja.

Sananmukaisesti Sinkka
tarkoittaa vahvaa puuliitosta,
joka on kuvattu Keravan vaa-
kunassa. Vahvan puuliitok-
sen tavoin Taide- ja museo-
keskus Sinkka limittää kah-
den museon toiminnot toi-
siinsa, tuo ne saman katon
alle ja tarjoilee monipuolisia,
yllättäviä ja raikkaita kulttuuri-
tapahdumia.

Näyttelyiden ja oheisohjel-
man lisäksi Sinkkassa voi
nauttia kahvilan ja museo-
kaupan tarjonnasta sekä jär-
jestää yksityistilaisuuksia pie-
nistä kokouksista suurempiin
juhliin.

C. Asema ja Aurinkomäki sydämenä

14. Rautatie on Keravan kaupungin valtaväylä. **Asemarakennus** vuodelta 1878 on lajinsa ainoa säilynyt edustaja Suomessa. Aseman suunnitteli arkkitehti Knut Nylander. Rakennus on ollut uhattuna monta kertaa. Muutoksia on tehty, mutta tyyli torneineen on säilynyt. Rakennusta on myös kohotettu maasta 80 cm ja jatkettu eteläpäästä postitoimiston veran

Keravan asema vuonna 1903. Sisäänkäynnin yllä on kyltti, jossa teksti "Piletti kas-salle" sama ruotsiksi ja venäjäksi. Kuva Keravan museo.

Keravan asema oli yksi maan vilkkaimmista, siellä oli lennätin, posti ja puhelin, jotka lisäsivät paikkakunnan vilkastumista. Posti meni mm. Nurmijärvelle.

Postilaitosjärjestelmä perustui 200 vuotta postitalonpoikiin ja sitten 50 vuotta kes-tikievareihin. Tuusulassa oli

kolme postitaloa: Posti Hyrylässä, Myras Ali-Keravalla ja Juhola Järvenpäässä.

Rautateiden tulo toi Kervonimisen postitoimituksen 1866, joka ylitoimipaikkana valvoi alaisia toimipaikkoja. Aseman eteläpuolella on Postitalo, josta yleensä hevosella liikkuvat postinjakajat hakivat postin kaukaisimpiin postijakopiireihinsä (33 kpl). Postitoimitusta hoiti alussa asemapäällikkö. Vuonna 1890 posti erotettiin rautateiden alaisuudesta.

Keravan asemaa pommitettiin 3.2.1940. Frans Krogell (Frani, s. 1921) oli juuri 19 vuotta täyttänyt Ornon valaisintehtaan työläinen ja suoje-luskuntalainen. Hän oli sillan vahtivuorossa rautatieläisten talon katolla nykyisen Asemansillan vieressä. Keravan kauppalaa pommitti ja tulitti 23 neuvostoliittolaista I-153 Tsaika-hävittäjää. Koneet saapuivat etelästä parvina-radan suunnassa matalalla ja tulittivat konekiväärein. Pommituskarusellia kesti noin 15 minuuttia. Asemalle juuri saapuneen junan väki kiiruhti läheiseen väestönsuojaan, juna peruutti Porvoonradalle. Rata vaurioitui ja yksi vaunu sai täysosuman, kaksi ihmistä haavoittui.

Frani taistelupaikalla rautatie-läisten talon edessä Asemansillalla tammikuussa 2018. Vartiopaikka sijaitsi talon harjalla ilmastointihormin kohdalla ja aseena oli pikakivääri. Kuva Heikki Simola.

Asemansillan eteläpuolella on kaksi vanhaa taloa. Santarmien talo sillankorvassa on rakennettu vartiotuvaksi valvomaan erityisesti venäläisen varuskunnan sotilaita ja kuljetuksia. Vartiopaikka oli myös aseman tomissa. Isompi talo on ratamestarin talo. Kolmas talo oli asemapäällikön talo, joka purettiin Anttilan liiketalon paikalta 1977.

Sisällissodan aikana Santarmien talon pihalla valkoiset olivat sodan voittaneena teiloittamassa toukokuussa 1918 punaisten miliisipäällikkö Aarne Männikköä. Tapahtui ihmepelejä.

Mirja Pulli (o.s. Männikkö 1915-2012) kirjoittaa muistelmissaan: ”*Isä työnnettiin pyssymiehen eteen ja hänet aiottiin ampua vajan seinustaa*

vasten. Pyssymies oli muutama metrin päässä ja nosti asetta. Silloin aurinko pilkahti pilvisestä taivaasta esiin. Sen säteet sattuivat juuri isän liiveissä riippuviin, kultaisiin kellon vitjoihin. Seis! huusi komentaja.

Hän otti kellon isän liivin taskusta ja irrotti sen vitjat sanoen rumasti: ”Ettei kello mene rikki.” Rupesi kuitenkin tarkemmin pyöreeä kultakelloa tutkimaan ja siinä olevaa kaiverrusta ääneen lukemaan ”Aarnelle muistoksi, professori Aspelin-Haapkylä”.

Tämä professori oli hyvin tunnettu Keravallakin. Pääliikkö pani kellon taskuunsa. He eivät uskaltaneetkaan ampua isäämme. Käskivät vain hänen lähteä pois.”

Valtiorikosoikeus harkitsi kerrottujen todistusten perusteella kohtuulliseksi kumota Männikköä vastaan nostetun syytteen ja vapautti hänet edesvastuusta.

Tähän keravalaisen Aarne Männikön toimintaan punaisten miliisipäällikkönä vaikutti varmaan sekä lapsuudenajan kotikasvatus että hänen myöhemmän koulukumppaninsa kasvattivanhempien Aspelin-Haapkylä tausta. Hän pe-

lasti toiminnallaan sekä pu-naisia että valkoisia mm. Jär-venpään kartanon Bjarne Westermarckin.

Tuusulassakin alettiin jat-kaa sisällissodan keskeyttä-miä hankkeita, mm. Pajalan kansakoulun rakentamista. Sen sai urakakseen Aarne Männikkö. Samoin hän ura-koi kymmenkunta mökkiä kauppalaan, jotka tosin meni-vät "männikköön". Männikkö oli haalinut virolaisia rakenta-maan ja luvannut heille loma-matkan Viroon, jos saavat urakan viikonvaihteeksi val-miiksi. Nämä ratkesivat kui-tenkin ryypäämään viro-laista pirtua. Männikkö totesi, että siinä teillä oli virolainen lomanne. Viro-nimi jäi kuiten-kin historiaan kuvaamaan vi-rolaisten pirtua tapahtuma-sarjassa. Männikköön meni koko rakennushanke, koska hän ei ollut tehnyt maapoh-jasta kauppakirjaa.

Rautatieasema on Kera-
van käyntikortti ja sen kautta on kulkenut miljoonat ihmiset. Kansallisorunoilija Eino Leino-kin on ollut asemalla tuttu näky matkoillaan Tuusulan Rantatien taiteilijayhteisöä ta-
paamaan ja toisaalta palates-
saan pääkaupungin rientoi-
hin.

*Väinö F. Lindén Keravan asemalla keväällä 1924. Lei-nolla on kädessä "ruokaisa" Työmies-savuke - lounaan korvike. Savukkeita hän sai rajattomasti tehtailija A. K. Christidesiltä
Kuva PVPALVK.*

Anekdootti Collegium Kera-
vensen junamatkasta: Kerran Lindén (Myrkkyy) oli menossa Leinon (Muste) kanssa Hel-sinkiin ja samaan junaan osui Arvi Järventaus (Sana). Hä-nellä oli kuitenkin lippu kol-manteen luokkaa, mutta näh-dessään ystävänsä hän liittyi heidän seuraansa toiseen luokkaan. Nämä alkoivat kiu-soittelunsa: "On siinä pre-laatti. Ostaa kolmannen luo-kan lipun, matkustaatoisessa

luokassa ja nauttii ensimmäisen luokan seurasta”.

Asemalla on otettu arkkitehtuurin ilmaisukeinoina käyttöön myös höyryveturikaikauden muoto- ja väriaiheita.

Kunnostettu ”Heikki-veturi-vuodelta 1936 on saanut arvoisensa paikan katoksessa. Kuva 2018 Heikki Simola

Asemapaviljongin logona on niin kutsuttu Risto-veturin (HR-1/Risto Ryti) etulevy. Numero 2002 ei viittaa samalla tunnuksella kulkeneeseen venäläiseen sotasaalisveturiin, vaan on aseman kunnostuksen valmistumisvuosi. Kuva 2018 Heikki Simola.

Keravan julkiset taide-esi-
neet liittyvät kävelykadun rakentamiseen ja kulttuurilautakunnan työhön. Taidehankinnat ulottuvat Sinkkaan.

Alpo Jaakolan veistos 1980-luvun alusta: ”**Menneiden sukupolvien muistomerkki**” on kokenut kovia – siitä tuli käymälä. Sen avoimen kirjan aihe on jouduttu muuraamaan kivikolmioksi.

Taiteilija Alpo Jaakolan tekemä taideteos luovutettiin 12.10.1985 Keravan kaupungille. Sota-aikana tällä paikalla oli 80-hengen väestösuoja. Kuva Leena Järnfors/Keravan museo.

15. Asema-aukiolla on kokkas rapattu kivirakennus. Se on 1928 Keravan SähköOy:n rakentama. Sanottiin ensin Sähköyhtiön taloksi, taustalla puuseppämestari K. M. Peltonen (1876-1957) ja pojat. Kino-Kino -elokuvateatterissa

oli Keravan ensimmäiset äänielokuvat. Talon nimi on vaihdellut käyttäjien mukaan: Apteekin talo, Osuuskassan talo ja Pohjanheimon talo. On siinä ollut lääkintäkenraalimajuri Lindénilläkin vastaanotto ja monia muitakin yrityksiä mm. ravintoloita.

Pohjanheimon talona nyt tunnettu kivitalo elokuussa 1959. Katutasossa Keravan 1. apteekin ja Keravan Osuuskassan liiketilat. Etualalla taksiasema ja useita taksiautoja. Kuva Väinö Kerminen/Keravan museo.

16. Galleria Allin rakennus on vuodelta 1914. Se on Keravan Puuseppätehtaan perustajan puuseppä Karl Svenskin (1883-1968) koti ja siirtyi kaupungille 1988.

Svenskin, tontilla paljastettiin Volmarin aukioksi kastetulla paikalla vesiestettä ylittävä kultamitalijuoksijan patsas vuoden 1994 Kalevan Kisojen aikana.

Vomman kuolemasta oli kulu-
nut 25 vuotta.

Olympiakisojen kaksinkertaisen estejuoksun voittajan, "Keravan lentävän kirjanpaimajan", Erkki Kannoston Volmari Iso-Hollon patsas. Kuva Matti Karttunen/Keravan museo.

17. Keskuspuisto on keidas ihmisille. Puisto on elävän toiminnan keskus aamusta ilta-myöhään. Altaan suuri vesipeili heijastaa kesäisin sään ja vuorokaudenaikojen tunnelmia. Elävyyttä lisää vedestä esiin kohoava taide-teos, jossa ainutlaatuisella tavalla yhdistyvät valo, veden liike ja musiikki.

Taideteos "Oodi vedelle" (valoveistos Antti Maasalo, musiikki Otto Romanovski). Kuva Keravan kaupunkiteknikka: Ihmisten kaupunki.

Aurinkomäki on nyt keravalaisten olohuone. Helleborgin mäkenä tunnetun kallion yli oli kaavoitettu kauppalan alkuaikoina tie ja myöhemmin kallion sisään on kaavailtu myös hätäkeskusta ja parkkihallia. 80-luvun kaavoitus näki mäen arvon ja se pelastui.

18. Aurinkomäen yli satavuotisen asutushistorian uljain rakennus on ollut mäen päällä **Villa Helleborg**. Sen rakennutti 1908 Viktoria Helenius Heikkilän perintörahoillaan. Samaan aikaan asemamiesten esimies Robert Kyöri (1875-1918) osti mäeltä kaaokkoiskulmalta kiinteistön, joka merkittiin maarekisteriin nimellä Aurinkomäki RN:o 2:47.

Helleborgin huvilassa oli myös kauppalan ja rakennusmestarin toimisto sekä asunnot kamreerille ja rakennusmestarille.

Kuva Keravan museo.

Villa Helleborg oli myös Keravan seurakunnan ensimmäinen kirkko vuosina 1939-1958. Muistolaatta Aurinkomäen kalliolla. Kuva 2018 Heikki Simola.

VAPAAUS – TASA-ARVO – IHMISYYYS 1918 - laatta Pihkaniitystä tuodussa muistokivessä Aurinkomäellä. Kuva 2018 Heikki Simola.

Aurinkomäen laitamilla on kolme vanhaa rakennusta jäljellä. Suomen Liittopankki osti Helleborgin kiinteistön 1927 ja rakensi asemansillan kohdalle Aurinkomäen itärinteeseen komean pankkirakennuksen. Seinässä lukee nyt Keravan Musiikkiopisto. Liittopankki muuttui Helsingin osakepankiksi ja vuokrasi Helleborgin Keravan kauppalle ja alakertaan tuli seurakunnan kirkko.

Robert Kyörin Aurinkomäkitontin osti apteekkari Lindström, joka rakensi uuden apteekkinsa tontille vuosiksi 1923-31. Vanha apteekki oli ollut Hakalantien varrella Pappilaa vastapäätä. Rakennus on yhä tukevasti paikallaan ja sen omistaa nyt kaupunki ja seinässä lukee Nikkarinkruunu.

Lindström oli toiminnan mies. Talossa toimi pitkään Pohjoismainen Yhdyspankki ja Alkokin. Alkon ensimmäisenä myymälänhoitajana toimi keihäänheittäjä Matti Järvinen. Kauppalan valtuusto ja hallitus kokoontuivat 1926-1930 apteekin yläkerassa.

19. Helsingin Osakepankin konttori oikealla ja Pohjoismaiden Yhdyspankin vasemmalla (ns. Lindströmin talo) Asemantien varressa Helleborgin mäen itärinteessä vuonna 1939. Rakennusten välissä vuonna 1934 käytöön tullut puhelinkioski. Nikkarinkruunu ja Musiikkiopisto ovat rakennuksissa paraatipaikalla. Kuva Lauri Haikonen/Keravan museo.

20. Tomtebo -huvila Aurinkomäen luoteisrinteessä. Rakennus on kuvattu Aurinkomäen rinteeltä 1950-60-lukujen taitteessa. Huvilan takana näkyy Keravan keskuskansakoulu. Kuva Keravan museo.

Talo lienee rakennettu 1900-luvun alussa. Talon kuuluisin vuokralainen oli taiteilija Axel Gallén, joka asui siinä syksyn 1904. Rakennus siirtyi Stockmannilta isompien kiinteistöjen mukana Keravan kaupungille 1970. Nyt siinä toimii Keravan kuvataidekoulu.

Luonnontilaisen Aurinkomäen ideoiden löytämiseksi alueen kehittämiseksi tekni- nen lautakunta järjesti keravalaisille avoimen yleisökilpailun 1980-luvun taitteessa.

Kilpailun voitti Juha Mäkinen ja Liisa Nevala, annettiin kaksi ensipalkintoa, mutta toteutuksessa sovellettiin Juha Mäkisen ehdotusta. Ideana oli noudattaa luonnon muovaaman katsomon kaarevia penkkirivejä sekä vanhoja risteileviä polkuja, jotka voisi kunnostaa.

Katsomon esiintymislavan katos vaati oman kilpailun, jonka voitti arkkitehtiylippiilas Juha Kronlöf. Hänet palkattiin Keravalle ja työt alkoivat 1981.

21. Aurinkomäen "amfiteatterin"- keravalaisien olohuoneen- käyttäjiä ovat mm. Keravan päivä, Valkosipulifestivaalit ja Sirkusmarkkinat. Tässä Kaartin soittokunta soittaa 27.5.2018 Keravan Reserviläisten 60-vuotisjuhlassa. Samaan aikaan Keravan aukiolla on suunnistuksen SM-sprinttaviestin lähtö ja maali. 100 vuotta täyttänyt Keravan Urheilijat sai kunnian järjestää ensimmäisen SM-sprinttaviestin. Kuva Heikki Simola.

D. Valtatien - Kauppakaaren varrella

Valtatien eli Tuusulantien linjaus on syntynyt viimeistään 1700-luvun alkupuolella. Tie on alun perin keskiaikainen kirkkotie Sipoon kirkolle. Jo vuonna 1909 todettiin tiestä lehdistössä: ”Sähköwalotkin jo walaisewat Kerawan pääkatua, eli ”Aleksia”, niinkuin kerawalaiset ylpeillen nimittävät.”

Valtatie-nimi oli ensi kertaa käytössä vuonna 1918 ja siitä kehittyi monien vaiheiden ja

vuosikymmenten jälkeen nykyinen kävelykatu Kauppakaari.

Kerava sai rautatiesillan vuonna 1924 ja ensimmäisen hyväksytyt asemakaavan vuonna 1927. Ne vahvistivat rautatien länsipuolen rakentamista ja kauppalan keskustan siirtymisen Sampolasta. Keravan ensimmäinen kaupakatu eli nykyinen Vanha valtatie jäi pussin perälle.

Vanhan Valtatien ajan Keravaan voi yksityiskohtaisesti tutustua museon näyttelyin: Vanha Valtatie - Kerava 100 vuotta sitten -mobiilikierroslinkistä

valtatienvarrella.kerava.fi

Sipoon suunnasta ja idästä länteen, rautatien poikki, kohden Tuusulaa ja Hyrylän varuskuntaa kulki kuraiseksi ja pölyiseksi moitittu Valtatie (Tuusulantie, Kauppakaari). Tasoylikäytävä vanhaan keskustaankulki radan yli nykyisen Sampolan tunnelin kohdalla.

Seuraavassa kuvakavalkadissa on näytteitä hiukan suurellisen nimenkin saaneen Valtatien varrelta:

22.

Vanha Valtatien alkupää (nyk. Porvoonkadun, Asemansillan ja Sampolankadun risteyksestä lounaaseen näh-

tynä) 1900-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä. Kuva Keravan museo.

Tien oikealla puolen toisena on leipuri Hugo Granbohmin liike- ja asuintalo, sen jälkeen Arthur Granbohmin sekatavarakauppa sekä Luka Gaffkinin sekatavarakauppa (Keravan ensimmäinen).

23.

Vendla Huhtilaisen rakennuttama yhdistetty asuin- ja liiketalo (Vanha Valtatie 4). Kuva 1990 Helena Honka-Hallila/Keravan museo.

Kaksikerroksinen hirsitalo, jossa on ollut kymmenen huonetta, pystytettiin vuonna 1914 tien vieressä olleeseen hiekkakuoppaan. Kiinteistö edustaa entisen kaupparaitin keskeisintä osaa.

24. Radan länsipuolella nykyisen Prisman paikalla oli Keravan Työväentalo. Keravan Työväenyhdistyksen jäsenistöä sekä yhdistyksen soittokunta Keravan Työväentalon edustalla vuonna 1909. Kuva Keravan museo.

Tuusulan asemakylän Keravan ensimmäinen junan pysähdyspaikka 15 vuoden ajan oli "Puuvalon asema" Prisman kohdalla. Keravan nykyinen asemarakennus valmistui 1878.

25. Tuusulan Suomalaisen Seuran talo sijaitsi nykyisen Puuvalon aukion länsilaidalla. Työväentalo valmistui 1907, Seuran talo 1908, kilpailua oli! Se toimi porvarillisen Keravan kokous- ja juh-

lapaikkana viisi vuosikymmentä. Kuva Keravan museo.

Puuvalonaukio-nimi juontuu agraariajan Puualhonnituksesta ja Puualhonnepellosta. Nimi kunnioittaa Keravan historiaa ja kulttuuria.

26. Hannes Nurminen kaupahuone oli nykyisen Keravan aukion tienoilla Aurinkomäen kupeella vuonna 1910. Kuva Keravan museo.

Hannes Nurminen hankki toimivan kaupan ja aloitti kauppiana vuonna 1918. Vanhanajan tavaratalosta sai ostaa kaikkea hevosenkengästä ruumisarkkuihin vielä 1970-luvulla. Elantokin aloitti syksyllä 1918 ja saavutti nopeasti valta-aseman kauppalassa. Se uudisti myymäläkulttuuria. Elännölläkin oli hautauspalvelu.

27. *Knallipäinen Keravan Puuseppätehdas Oy:n kamreeri, konttoripäällikkö Edvard Lönneström kävelykeppi kädessään seisomassa vuonna 1909 valmistuneen tehtaan nurkalla.*
Kuva Keravan museo.

Rakennuksen Valtatien (nyk. Kauppakaari 11) puoleisessa seinässä on teksti "Kervo Snickerifabrik a/b" ja lisäksi itäpäädyssä sen ruotsinkielisten omistajien kirjoittama "Keravan Puuseppätehdas". Ilmeisesti tästä johdettua vuonna 1920 sävelletyssä "Puusepän laulussa" vuodelta 1920 laulettiin Tatu Pekkarisen sanoin mm.:

"Jos puusepän vaimo ei lasta saa, sur, sur se puusta sorvataan."

Nikkarin lukio on saanut tehtaasta nimensä.

28. *Kadunvarsinäkymä itään Tuusulantien (Valtatie, nyk. Kauppakaari 17-15) varrelta 1950-luvulta. Kuva Veijo Laine/ Keravan museo.*

Vasemmalla entinen Hotelitalo, kuvaushetkellä rakennuksessa Helsingin Osuuskaupan (HOK) myymälä, tämän takana Toivosen liiketalo, Keski-Uusimaa Oy:n paino- ja toimitalo sekä Keravan puusepäntehtaan rakennukset ja kadun oikealla puolella on Uusivuoren liiketalo.

Kuvan ottaja on Sirkushevoseet-patsaalla nykyisellä Kauppakaarella ja taustalla näkyy Aurinkomäki. Kuvan rakennuksista ei ole jäljellä kiven kiveä.

Kauppakaaren länsipäässä oleva taiteilijoiden Poppius ja Häivänojan Sirkushevoseet-taideteos vuodelta 1979 kunniottaa merkittävää Keravalla vaikuttanutta Sariolan sukua, sirkus- ja tivolitoiminnan uranuurtajaa.

Kauppa-keskus Karuselli, kaupunginosa Sariolanmäki ja Sirkusmarkkinat vahvistavat

viestiä: Kerava on Suomen sirkus- ja tivoli-perinteen pääkaupunki.

29.

Yli-Keravan puukoulu 1920-luvulla. Kuva Keravan museo.

Koulu paloi osittain 1980-luvulla ja sitten purettiin kovasta vastustuksesta huolimatta. Koulu sijaitsi nykyisen Tuusulantien ja Sibeliuksen tien kulmauksessa.

Vuonna 1895 myytiin nykyisen Aurinkomäen länsipuolella olevia alueita helsinkiläiselle asianajajalle Edvard Berghille. Muodostui **Bergan kartano**, jonka tilakeskus oli nykyisen Yhteiskoulun, Som-

pion koulun kohdalla. Valta-tieltä johti kartanoon Bergan-tie – nykyinen Aleksis Kiven tie. Kartanon elinkaari jäi varsin lyhyeksi. Kartano joutui myyntiin maakeinottelijoille, jotka ripeästi pilkkoivat Bergan maat. Aleksis Kiven tien itäpuolelle on syntynyt ja säilynyt Keravan rakennushistorian arvokas kokonaisuus.

30.

Keravan kauppatalo ja Oi, neitoperho-patsas. Kuva Heikki Simola 2018.

Hallintopuistossa on 50-luvulta Virkailijoiden talo, Opettajien talo ja Kauppatalo, jonka seinässä olevan vaakunan suunnitteli Ahti Hammar.

Etualalla on Taru Mäntysen Oi, neitoperho-patsas vuodelta 2008. Kerava-seura kukittaa vapunaattoisin kukkaseppelein sekä patsaan että Vuoden Kesäheinäksi valitun henkilön.

31.

Keravan ja Tuusulan ensimmäinen yksityinen yhteiskoulu rakennettiin vuonna 1921. Kuva Keravan museo.

Talvisodan aikana betonisessa pohjakerroksessa toimi Keravan väestönsuojelukeskus. Koulun hirsirakennus tuhoutui tulipalossa

24.9.1941. Nykyiset Sompion koulun Aleksis Kiven tie 18 rakennukset on rakennettu 1950-luvulta alkaen.

E. Alierava - savea ja teollisuuden syntyä

Kun kuljetaan Sibeliuksen-tietä radan ali Ali-Keravalle, jää oikealle Lapila-konsernin lippulaivan - Keravan Tiiliteollisuuden alue nykyisessä Jaakkolassa.

32.
*Keravan Tiilitehdas 1938.
Kuva Keravan museo.*

Ab Kervo Tegelbruk -yhtiön juuret ulottuvat vuoteen 1881. Tehdas oli aikanaan Suomen suurin ja nykyaikaisin. Vuosisadan vaihteessa tehdas valmisti kolme miljoonaa muuritiiltä kesässä. Tehtaan tärkeimmät savenotto-alueet olivat Sibeliuksen-tien-Keravantien välisellä alueella.

Keravan tiilitehtaan toiminta päättyi sota-aikaan. Sodan jälkeen lämmityslaitteita hirtattaessa tuli karkasi "kessukuivaamonakin" toimineeseen kiinteistöön 13.9.1945. Alle tunnin kestäneessä raivoisassa tulipalossa tuhoutuivat kuusi tiilivajaa sekä kolme

kaksikerroksista tehdasrakennusta.

33.
*Ornon valaisintehtas toimi sodan jälkeen radan varressa tiilitehtaan alueella.
Kuva Keravan museo 1961.*

Valaisintehtas muutti Helsingistä Keravalle vuonna 1936 ja muodostettiin Oy Orno Ab. Stockmann ja Keravan Puuseppätehdas olivat pääomistajia ja tuotanto alkoi Puuseppäntehtaan tiloissa Valtatiellä. Molemmat tehtaot tuottivat suomalaisen muotoilun helmiä. Myöhemmin Orno oli osa ruotsalaista Asea-yhtymää ja lopuksi osa englantilaista Thom Emi yhtymää – muodostettiin Thom Orno Oy. Toiminta loppui vuonna 2001.

Yli-Keravan ja Ali-Kerava talot ja tiestö 1700-luvulla (STH II)

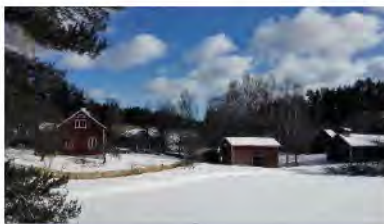
Palataan vielä Keravan kyliin ja taloihin sekä tiestöön 1700-luvun piirroksen avulla. Kylillä ja rajoilla ei ole enää suurta merkitystä, mutta niiden tunteminen auttaa ymmärtämään kehityksen kulua. Talojen nimet Jaakkola ja Jäspilä ovat nyt tuttuja kaupunginosia. Ali-Keravalla on ollut kymmenen maakirjataloa, joiden nimiä on oivallisesti tallennettu katujen nimiin.

Maantie Helsinkiin kulki Lapilanmäestä Hakalantietä Inkiläntielle, nykyisen Ali-Keravan koulun ohi etelään. Keravan vanhimman ja yhä käytössä olevan koulun löytää nyt osoitteessa Jokelantie 6.

34.
1890 valmistunut Ali-Keravan koulu 2018. Kuva Teo Pelho.

Pääosa Ali-Keravan taloista on ollut kahdessa ryhmäkylässä Keravanjoen molemmin puolin.

35. *Keravanjoen itärannalla Talmentien varrella on säilynyt ryhmäkylän agraarimaiseman idylliä. Kuva Heikki Simola 2018.*

Edessä Nissilän talon punainen pääty, keskellä viherävä Jurvala ja takana mäellä pilkistää Ollila, jonne talo siirtyi 1800-luvun lopulla. Mäen päällä ulkoilureitin varrella on Ollilan lampi - Ahjon helmi.

36.
Yli-Jaakkola 2018. Kuva Heikki Simola.

Keravanjoen länsipuolen ryhmäkylän Jaakkolan talon nimi on kaupunginosan nimenä. Yli-Jaakkola on säilynyt osoitteessa Jaakkolantie 18. Ensimmäinen kansakoulu aloitti täällä 1889.

37. Etu-Mikkolan päärakennus 2018.

Kuva Heikki Simola.

Samalla mäellä on myös Taka-Mikkola ja sen vanha punainen navetta. Eskelinin ovat olleet omistajina toistasataa vuotta.

Mikkolan talo oli Ali-Keravan maakirjataloista suurin. Mikkolan maat ulottuivat Korson aseman tienoille saakka. Nykyisen Vantaan Mikkolan kaupunginosan nimi on muistona. Tila on jakautunut Etu- ja Taka-Mikkolaksi jo 1700-luvulla. 1970-luvulta kiihtyi tilojen pirstoutuminen liikenneväylien (Lahden moottoritie ja Keravantie) ja teollisuusrakentamisen tarpeisiin. Kaupunki osti 1974 Myllynummen ja kaavoitti sen teollisuustonteiksi. Suuri maa-kauppa tehtiin Sinebrychoffin kanssa 1988.

Keravan hallintoalueen muutokset on koottu seuraavaan piirrokseseen. F-alue on

nykyisen Keravan alue. Ali-Keravan kylästä on suurimmat alueet liitetty Sipooseen ja nykyiseen Vantaaseen. Korson kehittyminen johti Keravan alueluovutuksiin vielä 1954 ja myös Tuusula luovutti alueet D ja E. Toki on Kerava myös saanut alueita lähinnä maanvaihtoina Sipoon kanssa. Tuusulastakin saatiin Savion Gummitehtaan asutuksen laajennuttua alueet G 1945 ja H 1957, jotka nyt tunnetaan Koivikkona. Ilmarisen I-alueelle oli suunniteltu aluesairaalaa. Tämä sote ei toteutunut, mutta saihan Kerava maata tai pikemmin Poran kalliot 1970.

Keravan hallintoalueen rajojen muutokset, Taisto Saarantaus.

Jäspilän talo Rek N:o 2 oli alun perin läntisessä ryhmäkylässä. Reilu sata vuotta sitten se siirtyi etelämmäksi ja jakautui: Maatalous-Jäspilä 2:2, Lammaskallion tasalle ja Teollisuus-Jäspilä 2:3, Klondyken tasalle.

38.

Jäspilän maakirjatalon puolikas tunnettiin Maatalous-Jäspilänä. Kuvassa Silénin omistajaperhettä vuonna 1910. Kuva Keravan museo.

Maatalous-Jäspilä tunnetaan Silénin maina pitkäaikaisen omistajasuvun mukaan.

39. Kuva on Hilkka Julinin isän Josua Lehdon kuva-albumista

Päärakennus sijaitsi keskellä nykyistä Jäspilän aluetta Lammaskallion kupeessa radan itäpuolella. "Silenin Jäspilästä" on syntynyt myös radan länsipuolella nykyinen Savion liikekeskuksen alue ja Marttilan alue.

Jäspilän maatalous loppui 1960-luvun lopulla, jolloin kauppala osti pääosan maista. Hakamaasta jäi parin hehtaarin Lammaskallio, jonka perikunta on pannut myyntiin. Kerava kaavoitti ostamansa alueen Jäspilän teollisuusalueeksi. Jäspilän talon paikalla on nyt Kokkikartano Oy ja itäpuolella kohoaa Lammaskallio, jossa oli sodan aikana Kumitehtaan ja Keravan ilmatorjunnan taisteluasemat.

Tykkimiehet Bofors-tykin huoltotoissa ja potretissa tykin potrossa Lammas-kalliolla.

Taustalla Jäspilän pellot ja takana pohjoisessa siintää Keravan tiilitehdas.

Taisteluasemaan voi tutustua nousemalle Lammaskalliolle Alikeravantie 37 Motonetin kohdalta, vanhan paloaseman (RTV:n) tontilta. Lammaskallion länsireuna on hengenvaarallisen korkea kallioseinä.

Teollisuus-Jäspilän vaiheita

Keravan hyvä savi mainitaan 1700-luvun tutkimuksissa. 1850-luvulla ns. Saviojan tiilet noteerattiin pääkaupungin sanomalehdissä. Savio on Keravan teollistumisen kehto ja se oli myös oma-aimainen yhdyskunta, josta paljasjalkaiset saviolaiset ovat ylpeitä ja kaihoisana muistelevat sen sykettä ja elämää.

Teollisuus keskittyi 1850- ja 1860-luvuilla radan itäpuolelle nykyisen Klondyke-talon alueella. Ensimmäisiä olivat Herman Brummerin höyrysaha ja venäläisen kauppaneuvoksen, laivanvarustaja Feodor Tschetschulinin käm-mäkkätehdas, jossa savi sekoitettiin hevosvetoisesti ja tiilet lyötiin käsin. Kauppaneuvos perusti kuitenkin Kivenlahteen ison tehtaan kuljettaen tuotteet omilla laivoiltaan.

Suomen ensimmäinen sementtitehdas Saviolla vv. 1869-1894

Tehtailija Herman Brummer ja valtioneuvos Ernst Qvist perustivat maamme ensimmäisen sementtitehtaan Saviolle 1869, josta kehittyi 1876 Ab Savio cementfabrik-niminen yhtiö. Tarvittava kalkki saatiin 10 kilometrin päästä Talman kalkkikivilouhoksesta, alussa hevosilla ajaen ja myöhemmin rautateitse Talmasta Saviolle. Louhokselta rakennettiin ns. rillirata Talman pysäkillä, jonne hevoset vetivät vaunuja.

Teollisella toiminnalla on Saviolla värikäs historia, jossa laskusuhdanteet ovat ajaneet yrityksiä nurinkin. Sementtitehtaan jälkeen mylläri Antti Weckman kokeili viljan jauhamista sementtitehtaan myllyissä, mutta toiminta tyrehtyi. Weckman perusti sitten myllyn Tuusulanjoen varteen Hyrylään.

Vuosina 1907-1911 Insinööri-toimisto Motor valmisti veneitä ja moottoreita. Veneitä koeutettiin Nissinojassa. 1911-1915 oli vuorossa Ab Finska Elektrotekniska Porslinsfabriken ja sitten Nahkimo.

Tiilenlyönnin rinnalle saatiin uusi toimiala, Osakeyhtiö Savion Nahkimo. Insinööri Urho Tammenoksa käynnisti osaltaan kotimaisen nahkateollisuuden kehittämiseksi tehtaan, jonka tuotteilla, Herkules-krominahoilla, haluttiin

korvata tuontinahkoja. Tuotteina erilaiset työkengät sekä hevosten valjaat jne. Tehdas sai tilauksia myös Venäjän armeijalta maailmansodan aikana. Tehdas toimi vuosina 1914-1923, mutta raaka-ainepula vaikeutti tuotantoa.

40. Tammenokan aikana rakennettiin Keravassa olevan Savion Tiilitehtaan tiilistä muurattu runkorakennus. Vaalea rapattu voimalaitos on sementtitehtaan ajalta. Kuva 20-luvulta Keravan museon

41. Suuri kumitehtaan kiinteistö v 1957. Kuva Väinö Kerminen/Keravan museo

Kumitehtaiden kymmenien vuosien aikakautena Savio nousi kukoistukseen.

Venäjän vallankumousta paenneet pietarilaiset, suuren amerikkalais-venäläisen Treugolnik-yhtiön omistajat, ja sen palveluksessa ollut Janne Etholén käynnistivät kolmio-liikemerkin avulla Savion Kumitehdas Oy:n vuonna 1925. Tehdas meni konkurssiin talouslaman aikana. Alkuvaiheella on silti merkitys, Jannen jälkipolvi johtaa Etola-konsernia.

Kolme vuotta (1932-1935) seisoivat Savion tehtaan tilat käyttämättöminä, kunnes ne siirtyivät Suomen Gummitehdas Oy:n omistukseen. Teknisen kumin tuotanto siirtyi Nokialta Saviolle ja radan varteen rakennettiin telahalli, johon raskaat telat siirrettiin suoraan rautatievaunusta.

Sota-aikana tehtaan tuotanto suunnattiin sotavaruustuotantoon. Nuoria miehiä joutui rintamalle ja naisia palkattiin tilalle. Tehtiin kaasunaamareita ja mm. Messerschmitt-lentokoneisiin polttoainesäiliöiden itsetiivistyviä kumiosia. Tehtaan ammattimiehistä osa sai tämän takia vapautuksen SA-joukoista. Työ oli raskasta vuorotyötä.

Töiden lomassa pidettiin palokunnan ja ilmatorjunnan harjoituksia ja valmiutta yllä. Ilmatorjunta-asemissa oli vähintään vartio ja sitten asepuvuissa ollut miehistö hälytyksen sattuessa miehitti tykit.

Ilmatorjunnan taisteluasemat

Suojattava kohde Kumitehdas on keskellä ja Tehtaanmäki sen eteläpuolella, jossa oli asuntoja. Ilmatorjuntajaoksessa oli kaksi tehtaan hankimaa 40 mm:n Bofors-tykkiä. Taisteluasemat on merkitty vuoden 1958 peruskartalle, joka kuvaa hyvin myös sota-ajan maastoa. Lammas-kalliolla (1) ovat varsinaiset asemat ja Sielunrajankalliolla (2) vaihtoasemat. Rasteroitu kaivanto on saviplotti, josta lähtee kapea rillirata Tiilitehtaalle.

1) KUMITEHDAS 2) TIILITEHDAS 3) TEHTAANMÄKI 4) ASEMA 5) TAVARA-ASEMA 6) IMPILINNA
 7) ALA-IMPILINNA 8) POSTI 9) PALOKUNNANTALO 10) ELANTO 11) UIMA-ALLAS
 12) KUMIN JÄTTEENPOLTTOPAIKKA 13) NISSINOJA 14) RILLIRATA 15) SEURAKUNNANTALO

Savion asemanseutu vuonna 1958.

Kuva ja kohteet Jouko Mattilan esitelmästä. Kohde 15 on alun perin ns. Teollisuus-Jäspilän talo ja tiilitehtaan johtaja Winnarin huvila.

42. Jäspilän puolikas siirtyi 1911 Savion Tiilitehtaan

omistukseen. Se oli myöhemmin seurakuntatalona 1957-1969 ennen purkamistaan. Kuva vuodelta 1960 Väinö Kerminen/ Keravan museo.

Savion Tiilitehdas Oy:n toimitusjohtajaa rakennusmestari Eemil Winnaria 1875-1938 pidetään Suomen tiiliteollisuuden kehittäjänä ja isähahmona. Hän kirjoitti ja kustansi alan ainoan teknisen Tiiliteollisuus yleispiirtein-kirjan vuonna 1925. Savion Tiilitehdas Oy toimi vuosina 1910-1961 ja sen paikalla on nykyään Stowe Finland Oy:n telatehdas.

Keravan ja Savion tiilitehtaat kilpailivat rajusti keskenään. Winnarilla oli monipuolisempi tiilivalikoima mm. kevyt hohkotiihi. Eemil Winnari oli lähinnä kesäkeravalainen asuntonaan Jäspilän talon puolikas. Winnari suunnitteli kirjoittavansa Savion historian. Hän luonnosteli myös Keravan kirkkoa ja oli valmis lahjoittamaan 12000 tiiltä. Hankkeet jäivät toteutumatta, kun Winnari kuoli jäätyään autotallissa autonsa eteen käsijarrun pettäessä, teollista paikallishistoriaa selvittänyt Juha Mäkinen kertoi Winnari-valokuvanäyttelyn esitelmässään.

1970-luvulle asti elettiin kumiteollisuudessa korkeasuhdanteen aikaa ja tehdas oli Keravan toiseksi suurin työnantaja kaupungin jälkeen – 700 palkattua. 70-luvun puolivälin jälkeen öljykriisi iski ja tuotanto alkoi supistumaan. Nokia yhtymä luopui vähitellen kumiteollisuudesta ja myi lopulta teknisen kumin tuotantoyksikön 1988 maailman suurimmalle telapäällysteiden valmistajalle, syntyi Stowe Woodward Finland OY. Teknikum Sekoitukset syntyi 1990.

Keravan kaupunki vuokrasi tiloja taidemuseon käyttöön

1990-luvulla. Vuosina 1990–1994 Klondyke-talossa toimi valtakunnallista tunnettua saanut Renny Harlinin omistama Planet Fun Fun. Nykyään kumitehtaan kiinteistö tunnetaan Klondyke-talona ja siellä toimii lähes sata yritystä.

Keravan kaupunki on muistanut Savion kumitehtaan työntekijöitä ja ilmapuolustajia. Veteraanien kunniaksi paljastettiin syksyllä 2018 kaksi muistolaattaa Klondyke-talon seinälle: lentäjässä Klaus Alakoskelle ja ilmatorjunnan veteraaneille. Nämä ovat kunniavartiossa perinnepihan Pro Patria-tauluille – yhdeksälle tehtaan sankarivainajalle.

Savion kumitehdas oli vuosikymmeniä kehityksen moottorina. Saviolle kehittyi oma liike- ja toimintakeskus. Nokian kumitehdasta johdettiin patruunatyylisesti. Tehdas huolehti työntekijöiden asunnoista ja harrastustoiminnasta. Rakennettiin kasvitarha, urheilukenttä, maauimala ja tenniskenttä.

Keravan kunnalliselämässä näkyi vahva tehtaan panos. Vastaavasti kadunnimistöön on tallennettu mainiosti myös teollisuuden historiaa.

Sielunrajankallio

Tiivistän asiantuntija Maija Länsimäen teksteistä:

Sielunrajankallion erikoinen nimi juontaa juurensa satojen vuosien taakse kylien rajaan. Hyrylän kylän itäiset rajakohdat ovat isonjaon kartassa Själarå eli Sielunraja ja Korsrå eli Ristiraja, josta tulee Korso.

Ruotsin kielessä on ollut sana själ, joka tarkoittaa sie-lua. Mutta sana on tarkoitta-nut myös rajaa.

Sielunrajankallion nimeen sisältyy kaksi kertaa rajaa tarkoittava sana ja se on ainut-kertainen Suomessa. Siinä kuvastuvat kotiseutuhistoria, kulttuuri ja kieliolot.

Edellä olleessa ilmatorjun-takartassa näkyy Sielunra-jankallion taisteluasema kol-men kylän rajalla.

43. Ilmatorjunnan taisteluasema Sielunrajan kalliolla. Kuva Hilikka Julinin isän Josua Lehdon albumista.

Ylemmät sotaherrat ovat tulleet tarkastamaan. Tykki osoittaa pohjoiseen ja kuvan

ottajan paikalla on vielä nähtävissä sodan jälkeen rakennettu pieni betoninen tanssilava.

44. Koivikon hyppymäki Sielunrajankallion länsirinteellä. Kuva Keravan museo.

Hyppymäki sijaitsi Sielunrajankalliolla vuosina 1947–1966. Siellä pidettiin monia hienoja kilpailuja. Hyyt olivat keskimäärin 30 metrin pituisia; mäkiennätys oli 32,5 metriä, joka oli Savion Sammon Olavi Salon nimissä. Juhannuksena kalliolla laella vietettiin SKDL:n järjestämiä juhlia, joissa poltettiin kokkoa, esitettiin erilaista ohjelmaa ja tanssittiin. Monet vanhemmat kielsivät lapsia menemästä ”kommunistien juhliin”, mutta siellä oli niin hauskaa, että salaa mentiin.

Koivikko syntyy kumitehtaan ansiosta

1930-luvun loppupuolella Suomen Gummitehdas alkoi laajentaa tuotantoaan, joten tarvittiin lisää työntekijöitä ja heille asuntoja. Työntekijöitä asui Tehtaanmäellä, Impilinnassa ja yksityisen omistamissa vuokra-asunnoissa.

Ala-Koivikkoon rakennettiin vuosina 1938–1945 yhteensä 16 kaksikerroksista kivitaloa, joissa oli neljä tai viisi asuntoa kussakin. Lisäksi oli erillinen saunarakennus, jossa oli yleinen sauna naisille ja miehille sekä virkailijoille perhesauna.

Myöhemmin asunnot on kunnostettu ja myyty omistusasunnoiksi. Miljöön on suojelutuna säilynyt.

45. Savion Koivikkoa hyppymäen tornista kuvattuna. Kuva kirjasta Savikylästä viherkaupungiksi.

Nykyinen Koivikontie rakennettiin 1950- ja 1960-luvun taitteessa ja päällystettiin 1975.

Kumitehdas osti asuntoja varten alueita Tuusulasta: Hyrylän ja Kirkonkylän maa-
kirjataloilta. Talojen pitkien metsäsarkojen päät ulottuivat nykyiseen Koivikkoon ja yhtyivät Sielunrajankalliolla.

Koivikon alueen asukkaat alkoivat vaatia liitosta. Ensimmäiseksi liitettiin Keravan kauppalaan vuonna 1945 alue nykyisen Mahlatien kohdilta urheilukentän tienoille ja vuonna 1957 alue Virpitieltä nykyiselle Vantaan rajalle.

Koivikon urheilukentän rakentamiseen sekä kauppalalle että tehdas sijoittivat kumpikin 2 milj. markkaa. Kenttä vihittiin 6.9.1953. Tehdas lahjoitti kentän kokonaan kauppalalle 1959. Kaikki vanhat saviolaiset muistavat kentän ahkeran käytön: kesällä harastettiin monipuolisesti eri yleisurheilulajeja ja pesäpalloa, talvella luisteltiin levymuusiikin tahdissa. Kentän laidalta lähti eripituisia hiihtolatuja.

Kumitehdas järjesti sosiaalipääällikkö Ilmari Mattilan johdolla ”lasten olympialaisia”.

46.

Savion VPK. Kuva Jaakko Lindholm 2014.

Savion VPK kunnosti oman paloaseman Koivikkoon, jonne siirtyi Klondyke-talosta vuonna 2003.

Nykyisen Savion VPK:n paloaseman valkotiilinen osa on vanha lämpökeskus. Se rakennettiin 1950-luvulla, jolloin alueen asuntoihin saatiin kaukolämpö.

Savion vanha liikekeskus on valtaosin kadonnut.

47. Savion TESA:n kiinteistö. Elokuvateatteri Savion ESA, sittemmin TESA vuosina 1944-1960. Kuva Helena Honka-Hallila/Keravan museo.

Savion kumitehtaan virkailijakerho ja ruokala, entinen Savion palokuntatalo 1928, elokuvateatteri TESA nähtynä Juurakkokadun suunnasta elokuussa 1990. Oikealla kivinen kumitehtaan ruokalalajennus ja keittiötilat. Tesa oli varsinainen monitoimitalo. Siellä oli kumitehtaan

ruokala ja yläkerrassa virkailijakerhon tilat. Alakerran salissa järjestettiin tansseja ja juhlia. Ennen muuta Tesa oli saviolaisten elokuvateatteri, jossa paikkoja lähes kaksisataa. Tesan toiminta hiipui 1960-luvulla, kun televisio vei katsojat. Elokuvateatteri purettiin 30.3.1994.

48. Näkymä Savion keskustaan kumitehtaan katolta 1970. Kuva Väinö Kerminen/Keravan museo.

Savion Elzu-nuorisotalo on entinen Elannon kauppa vasemmalla, Sjögrenin liiketalo ja oikealla "Savion Stockmann", joka oli Eero Lehden vanhempien Aarne ja Inkeri

Lehden monipuolinen tekstiililiike. Tämän takaa näkyy Savion koulun päätyä.

Savion koulu oli ensimmäinen kivinen koulurakennus Keravalla. Koulun vanhin osa

valmistui vuonna 1930. Sittemmin koulua on laajennettu ja uusittu.

Yhteiskunta on jatkuvassa muutoksessa ja ympäristökySYMysten ongelmiin haetaan ratkaisuja. Keravalla ja Savioilla pilotoitiin aurinkoenergian talteenottoa. Yritettiin varastoida lämpöä kalliioon.

Rakennettiin 1980-luvulla Aurinkokylä, jossa tutkittiin aurinkoenergian hyödyntämistä lämmityksessä. Projekti antoi runsaasti käyttökelpoista tietoa, vaikka aurinkoenergian hyödynnettävyys jäi kannattamattomaksi. Myöhemmin alue liitettiin kaukolämpöverkkoon asukkaiden aloitteesta.

49. Aurinkokylän ilmakuva 2016.

© Keravan kaupunki / Paikkatietopalvelut.

Muistona on aurinkopaneelleista riisuttu kortteli ja erityiset etelään suunnatut talojen lappeet.

Energiasta on ollut pula erityisesti sota-aikana. Komei-

den koivujen reunustama Saviontie kulki radan vartta. Koivut hakattiin polttopuiksi. Toivottavasti kirjan Savikylästä Viherkaupungiksi sanomaa jatketaan ja istutetaan uudet koivut.

KERAVAN KOTISEUTUPOLKU

Julkaisija ja käsikirjoitus

© Heikki Simola

Kartat

Ossi Örn

Taitto

Pekka Käyhkö

Painopaikka 2019

Painojussit Oy

Tärkeimmät lähteet

Suur-Tuusulan historiat (STH I-IV)

Virtuaali-Tuusulan kotiseutupolut

Taide- ja museokeskus Sinkan nettisivut

Keravan museon kuva-arkisto

Kerava-Seura: Kotikaupunkini Kerava kirjasarja 1-20

Helena Honka-Hallila: Kerava muuttuu. Tutkimus Keravan vanhasta rakennuskannasta

Taisto Saarentaus: Isojaosta sirkusmarkkinoihin. Yli-Keravan kiinteistöjen muotoutuminen kahden vuosisadan kuluessa

Taisto Saarentaus: Isojaosta Koffiin. Ali-Keravan kiinteistöjen muotoutuminen kahden vuosisadan kuluessa

Taisto Saarentaus: Minun Keravani

Taisto Saarentaus: Mennyttä Keravaa

Keravan kaupunkitekniikka: Ihmisten kaupunki

Keravan kaupunki: Keravan rakennuskulttuurin inventointi 24.6.2003 (Ark.tsto Lehto Peltonen Valkama Oy)

Juha Mäkinen: Savikylästä viherkaupungiksi

Juha Mäkinen: Laulava pankkimies HEIKKI VALANNE kauppalanjohtajana, 2014.

Jari Kanerva: Suihkunviejistä pelastajaksi. Keravan palokunnat vuoteen 2000

Matti Nieminen: Museoamanuenssin esitelmärungot (7 kpl), Keravan museo

Maija Länsimäki: Historiakävely Saviolla 17.5.2017

Ilmari Kosonen: Paikannimien Maamme-kirja, käsikirjoitus

Heikki Simola: Väinö Felix Lindén – Kalterijääkäristä Myrkyksi - Gollégium Keravensens seikkailuja

Heikki Simola: Keravan väestön suojaaminen ilmapommituksilta sotien aikana

Kymmenet haastattelut ja maastontiedustelut

Keravan tarina pähkinänkuoressa - Kotiseutupolulla Kerava tutuksi

Kerava kuului satoja vuosia Sipooseen ja Tuusulaan.

Kerava itsenäistyi vuonna 1924.

Kotiseutupolkuun on koottu alueittain kiinnostavia kohteita, joiden avulla esitellään keravalaisia elinympäristöjä monipuolisesti. Mukana on alueen historiaa, luontoa, kulttuuria ja arkkitehtuuria sekä elinkeinoja – mielenkiintoisia persoonallisuuksia ja tapauksia unohtamatta.

Kohderyhmiä: Kaikki keravalaiset ihmiset, yhteisöt, matkailijat, muuttoa suunnittelevat ja kotoutuvat.

Keravan kaupunki – kasvatuksen ja opetuksen toimiala: kotiseutupolkua voidaan hyödyntää kouluissa opetuksessa ja retkillä – uusi oppimisympäristö.

Menestykseen tarvitaan hyvät kasvutekijät ja olosuhteet. Iso puukin kasvaa vasta, kun juuret ovat syväällä mullassa. Vastaavasti tarvitaan identiteetin ankkureita, joiden avulla ihmiset kiinnittyvät kotiseutuunsa.

Tulevaisuuden rakentaminen perustuu menneisyyden ymmärtämiselle.

Mobiiliversion löydät linkistä: www.kotiseaturastit.kerava.fi

Dynaaminen verkkosivusto www.virtuaalituusula.fi on myös Suur-Tuusulan alueen kotiseutupolkujen kirjasto.